

ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ ЗАРУБІЖНОЇ ПАРЕМІОЛОГІЇ (Рецензія на видання: Руй Жоао Баптіста Соареш. Європейські прислів'я / за ред. АІР-ІАР, 2022. 105 с.)

Золота скарбниця усної народної творчості українців традиційно вирізняється оригінальними жанрами, які виникли ще у глибоку давнину, а пізніше зазнали творчого розвитку в різні історико-культурні періоди українського державотворення та отримали значні можливості для свого широкого вжитку. Серед пам'яток усної народної культури, які відіграли значну роль у ретроспективному житті українців та поряд з тим успішно функціонують в царині їх сучасної культури, варто вказати на прислів'я, які є яскравим втіленням невинної творчості українського народу. Саме на цьому свого часу наголошував відомий вітчизняний мовознавець Олександр Потебня, підкреслюючи, що «народ творить безперервно». Дослідники різних поколінь запропонували різноманітні модифіковані, певною мірою модернізовані до потреб часу визначення жанру прислів'я. Проте і в сучасних умовах існує потреба в уточненні, а також поглибленні відомих дефініцій, їх систематизації та класифікації відповідно до парадигм і тенденцій розвитку українського та європейського мовознавства. Нагадуємо у цьому зв'язку, що прислів'я – жанр фольклорної прози, короткий художній твір узагальнюючого характеру, який являє собою сталий образний вислів у формі логічно завершеного повного судження з висновком і складається переважно з двох частин та, як правило, вживається у переносному значенні [1, с. 4]. Варто, на нашу думку,

вказати і на те, що прислів'я, як і приказки, є яскравим і переконливим виявом європейських детермінант народної культури українців.

Помітною подією в освітньо-культурному житті української діаспори Португалії стало опублікування унікального фольклорного видання, присвяченого висвітленню сутності та смислового значення прислів'їв. Автором цієї книги є Руй Жоао Баптіста Соареш – президент Міжнародної асоціації пареміології АІР-ІАР. Вона є некомерційною культурною установою, що здійснює наукові дослідження з фольклорної проблематики. Офіс цієї авторитетної зарубіжної установи культури, яку було засновано 7 травня 2008 р., територіально розташований у португальському місті Тавірі. Слід підкреслити, що на національному рівні Міжнародна асоціація пареміології АІР-ІАР, використовуючи пізнавальний потенціал прислів'їв і приказок як міжкультурних комунікативних зв'язків українських та зарубіжних громадян, сприяє їх об'єднанню та відкриває можливість в інформаційному просторі популяризувати здобутки української культури та вітчизняного мовознавства.

Прикметною рисою книги Р. Соареша є чітка, логічна структура викладення художньо-фольклорного матеріалу. Її складовими є, зокрема, передмова, презентація видання, вступ, чотири розділи. У першому розділі рецензованого видання за алфавітним принципом

подано список понад 100 прислів'їв відповідно португальською, англійською та українською мовами. Натомість у другому розділі книги представлено смислові еквіваленти кожного із адресованих широкій читацькій аудиторії прислів'їв. У третьому розділі міститься інтерпретація прислів'їв, а також вказані локації, необхідні для обговорення з учнями фольклорної проблематики. У четвертому розділі запропоновано кваліфіковані вправи для мовної практики вітчизняних та зарубіжних читачів. У книзі видрукувано текст подяки видавцям цього унікального видання, наведено короткий опис навчальних вправ португальською, англійською та українською мовами, а також подано його бібліографію.

Слід вказати на те, що у цьому фольклорному дослідженні прислів'їв українська мова постає виразним репрезентантом ментальності українців та інтелектуальним джерелом мовного коду українського етносу. Найбільш переконливо національний рівень світосприйняття культури українців знаходить своє втілення в пареміологічному аспекті мови. Зазначимо, що пареміологія – розділ філології, який займається вивченням прислів'їв, приказок, афористичних висловлювань [3, с. 4]. Власне прислів'я, приказки, афоризми значною мірою визначають мовний потенціал народної культури будь-якої нації, в якій людина і світ постають як цілісність цивілізаційної спільноти європейського взірця. Варто зазначити, що українська пареміологія є невід'ємною частиною слов'янського та світового народного мудрослів'я, яке охоплює різні сюжети і теми буденного життя пересічних українців та віддзеркалює етнічні цінності

та ідеали української лінгвокультурної спільноти. Пареміосистема української мови – це досить широка, реалістично відтворена вітчизняними та зарубіжними науковцями панорама соціально-культурного буття українського народу. Вона є уособленням духовної царини універсальних та національно-культурних смислів та розкриває сутність унікальних джерел детермінації вітчизняного культурно-історичного процесу. Представники пареміології виокремлюють у предметах і явищах навколишнього, досить суперечливого, світу найістотніші риси, які відображають особливості взаємовідносин між людьми, соціально-історичний контекст народної культури українців, прикметні риси побуту, звичаїв, традицій українського народу [2].

Глибоко переконані в тому, що книга українських прислів'їв португальця Р. Соареша, який здійснив їх ретельну інвентаризацію та систематизацію українською, португальською, англійською, польською мовами, є класичним зразком народних афоризмів, а тому має важливе значення не тільки для їх збереження і творчого розвитку, але й для динамічного поширення української культури в європейських країнах серед вітчизняної діаспори. Без сумніву, вона сприятиме актуалізації вивчення португальської мови та інтеграції тимчасово переселених українців у португальське суспільство та його культуру. Отже, ця невеличка своєрідна крилата енциклопедія є потужним ферментом для об'єднання української діаспори, зокрема португальської. Вона стане в добрій нагоді науковцям, освітянам, викладачам, представникам культурної спільноти, патріотично налаштованим українцям

та мудрим європейцям, а також займе вагоме місце в «Українських книжкових полицях», які вже створено в 20 країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бибик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Прапор, 2012. 623 с.

2. Колоїз Ж. В., Шарманова Н. М. Українська пареміологія: практикум / за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг, 2014. 77 с.

3. Прислів'я та приказки / М. Дмитренко (упоряд.; передм.) Київ: Редакція часопису «Народознавство», 2000. 248 с.

Анатолій ПАВКО

orcid.org/0009-0005-0114-7914

доктор історичних наук, професор,
заступник директора НДІУ